

E

▼
ĎATELINKA

Nela Nezábudková

www.elist.sk

Nela Nezábudková
ĎATELINKA

Realizované s finančnou podporou
Fondu na podporu kultúry národnostných menšín

Autorka: Nela Nezábudková
Redaktorka: Magda Kmeťková
Korektorka: Mgr. Anetta Letková
Grafik: Zuzi Maat
Vydali: Elist s.r.o., Liptovský Mikuláš
Zdieľanie o.z., Bratislava

Tlač: Finidr, Český Tešín
Náklad: 1 000 kusov
Rok vydania: 2021, prvé vydanie
ISBN: 978-80-8197-364-2

Všetky práva vyhradené.

Predslov

Celkom obyčajná škola. Škola plná detí, kde život pulzuje ako všade inde. Pedagógovia, asistenti, deti. Len rôzna farba pleti sa nedá prehliadnuť. A tak žiak hľadá oporu. Učiteľa, asistenta, búľlavú vrbu, ktorá všetkému načúva a je tu preňho v dobrom aj v zlom. Spoločne prežívajú šťastie, radosť, lásku, hádky, hnev, vzdelávanie, mimoškolské aktivity, celý detský život. Jeden je tu pre druhého. Farba pleti sa odrazu dostáva do úzadia. Kultúra školy sa mení. Deti sú len deti, bez ohľadu na etnicitu, kultúrne a sociálne zázemie či farbu pleti. Deti sú len deti, nie sú medzi nimi žiadne rozdiely. Aspoň by nemali byť. Ani na Slovensku.

Kalista

Cesta na pracovný pohovor bola nekonečná. Jedna zákruta za druhou, hneď kopec a prudké klesanie. A asfaltka rozbitá ako môj život. Juh stredného Slovenska zažíval najhorúcejšie prázdninové dni. Celá spotená som zakrútila kľučkou a otvorila okienko. Hltala som vzduch. Míňali nás rýchle luxusné autá. Nervózne na nás trúbili.

Konečne sme sa ocitli v cieľi. Naše auto zastalo na dvore veľkej školy. Dvor a budova zívajú prázdninovou prázdnotou. Slnko nemilosrdne páliť a vzduch mal možno päťdesiat stupňov. Vystúpila som z auta. Chlap za volantom na mňa povzbudivo žmurkol. Nedalo sa inak. Musela som vykročiť. V duchu som si šepkala: *Neboj sa. Nebuď ako malá, vojsi.*

S trasúcou sa rukou som siahla na kľučku a neistým krokom, pripravená kedykoľvek na útek, som vstúpila do útrov základnej školy *Ďatelinka*. V rukách som drvila svoje osobné dokumenty.

Na dlhej chodbe som zacítila vôňu prichádzajúceho školského roka. Maliarsku farbu. Z ktorejsi zadnej triedy sa ozýval tichý spev pracujúceho maliara.

- O poštáris ável telegramos avel...

Odrazu mi odľahlo. Vybehla som po schodoch a zastala pred dvermi riaditeľne. Zaklopala som.

- Ďalej! - ozval sa spoza dverí prekvapivo jemný hlas. Otvorila som a strčila do nich hlavu.

- Dobrý deň. Mám s vami dohodnutý pracovný pohovor týkajúci sa miesta pedagogickej asistentky. Volali ste mi...

Riaditeľka rýchlo vstala a s vystretou rukou mi kráčala oproti.

- Vitajte, - povedala s úsmevom. Bola to útla žena. Keď si sadla do kresla, takmer sa v ňom stratila. Hnedými očami, ktoré ukrývala za hranatými okuliarmi, ma prepaľovala až na kosť. Rýchlo som sklopila zrak. Zjavne bola prekvapená. Čo ju prekvapilo? Moja maličkosť? To, že som tmavšia? Cigánka? Odrazu som nevedela, čo mám povedať, hoci doma som si celý pohovor detailne nacvičila pred zrkadlom.

- Ved' sa ma nebojte, poďte, sadnite si, - ukázala na kreslo vedľa seba. Keď som si sadla, pocítila som úľavu a podala jej životopis a žiadosť o prácu. Kým študovala môj životopis, opäť na mňa spadli spomienky na moje školské roky, na detstvo. Pod stolom som si nervózne lámala prsty. Hlasno mi pritom pukalo v kĺboch. Spýtavo na mňa pozrela. Prestala som a podvedome si založila ruky za chrbát. Začudovane sa usmiala a opäť sa vrátila k čítaniu. Sústredene sa prehrabovala v mojom živote. Z jej postoja, z toho, ako sa skláňala nad mojimi papiermi, som cítila maximálnu opatrnosť. Bála som sa jej, ale zároveň ma neskutočne priťahovala. Bolo v nej niečo magnetické. Dačo hlboko duchovné, čo som tak dôverne poznala. Nakoniec zodvihla zrak, zadívala sa mi hlboko do očí a spýtala sa: - Prečo chcete robiť v školstve?

Nadýchla som sa a konečne chcela predviesť doma nacvičené motivačné divadielko. Vtom ma prepadli spomienky. Odrazu som bola dieťa a opäť sa ocitla v minulosti.

Píše sa rok 1988. Vonku je sychravé jesenné počasie a ja stojím uprostred triedy so sklonenou hlavou pred súdružkou učiteľkou. V ušiach sa mi ozýva jej krik: - Ako si si dovolila povedať mi, že som ti zle oznámkovala písomku?! Kde berieš tú drzosť!? - vypínala sa nado mnou ako obryňa a okuliare jej padali z nosa. Zdvihla som hlavu a pozrela jej do očí.

- Lebo som porovnala svoju písomku s Leninou a tá má také isté výpočty ako ja. Ona dostala jednotku a ja päťku. Možno ste mi omylom dali päťku, súdružka učiteľka.

V tej chvíli akoby do nej vošlo sto čertov. S rukami v bok sa ku mne priblížila a pod nos mi strčila hroziaci ukazovák.

- Ty, ty cigánska zberba! Ty, ty cigánsky bastard! Zapamätaj si, že nemáš právo spochybňovať moje hodnotenie, lebo v tejto triede som ja Boh a ty si obyčajný cigánsky červík!

Vzdorovito som hodila hlavou a potichu som prvýkrát vyslovila osudné slová, ktoré mi vždy, keď som ich povedala, iba skomplikovali život.

- Ide mi len o pravdu.

Tresk! Zauchá len tak lietali sprava, zľava, zhora, zdola a hlava sa otáčala o stoosemdesiat stupňov.

- Ty mi budeš hovoriť o pravde?! Keď som ti napísala päťorku, tak to platí! Rozumieš?!

V triede nastalo ticho, spolužiaci ani nedýchali. Cítila som, ako ma pália oči od slz a celá tvár od rán. Dotkla som sa nosa. Tiekla mi z neho krv. Utrela som si ju opakovane ruky a pohľad plný detskej nenávisti som uprela na súdružku.

- Keď vyrastiem, budem učiteľkou. A stokrát lepšou ako vy! Ste zlá učiteľka, - dodala som, otočila sa a išla si sadnúť na miesto.

- Za tieto slová pôjde tvoj otec do basy a ty do polepšovne! - kričala na mňa až do konca hodiny, ale ja som ju už nepočula. Úplne som vypla príjem a rozmyšľala som, čo poviem doma rodičom.

Mamina bola v kuchyni a mladší súrodenci sa hrali vonku na skrývačku. Otec bol ešte v robote. Sadla som si na nízku stoličku a sklonila som hlavu.

- Prečo si tak ticho? - spýtala sa ma mama. Zdvihla som zrak a chcela jej všetko vyrozprávať, ale nemalo by to význam. Aj tak ju to nezaujímal.

- Máš opuchnutý nos! Zasa si sa bila?! Naďka, otec ťa zabije, keď si nás triedna predvolá pred komisiu a prídeme kvôli tebe o príspevky. Dievča, nemáš rozum?! Dokedy sa budeš tlčiť ako chlapec? Kedy konečne dospeješ?!

Videla som, že mama sa bojí otcovej bitky viac ako ja.

- Tak ma otec zabije, vydržím, ale keď vyrastiem, budem učiteľka. Prisahám.

- Tak ako? Chceli by ste u nás učiť ako pedagogická asistentka? - vrátila ma späť do reality riaditeľkina otázka. Rýchlo som si odkašlala.

- Áno, áno, veľmi rada. A nie je problém, že som Rómka?

- Práve vás tu potrebujeme, - upokojujúco ma potľapkala po ruke a posunula ku mne pracovnú zmluvu. Podpísala som ju a odišla domov.

V ten deň mi ani len nenapadlo, že základná škola *Ďateľinka* sa tak hlboko zapíše do môjho srdca a života.

Čakala som na svoju prvú hodinu. Na matematiku u šiestakov. Matematika bola odjakživa mojím obľúbeným predmetom. Milujem kombinácie a operácie čísel, rozpletať ich tajomstvá. Pred triedu som prišla hneď na začiatku malej prestávky. Postávala som na chodbe a pozorovala žiakov. Zdalo sa mi, že neriešia svoju rôznorodosť. Dávali nabok predsudky a bariéry, ktoré bežne stavajú dospelí. Pokojne viedli rozhovory a chodbou sa ozýval ich smiech.

- Ahoj, som Sofia, matikárka. Ak ti to neprekáža, budem rada, ak si budeme tykať, - s úsmevom mi podávala ruku kolegyňa s krátkymi vlasmi, ktoré sa jej miestami neposlušne kučeraveli, a s okuliarmi, ktoré zvýrazňovali farbu a múdrosť jej očí.

- Naďa. Rada si budem s tebou tykať, - odpovedala som s nadšením a prijala podávanú ruku. Netušila som, že priateľstvo, ktoré sa zrodilo podaním rúk, sa jedného

dňa rozpadne, že jeho základy naruší tvrdohlavosť a túžba chcieť ovládať a že do môjho srdca zasadí hlboký úder sklamania, ktoré ma ochromí na veľmi dlho.

- Poď, bude už zvoniť a prvú hodinu máš v mojej triede.

- Viem, - prikývla som trochu nervózne a ťahala sa za ňou. Rázne vykročila. Žiaci už sedeli na svojich miestach. Spôsob, akým vošla do triedy, ma očaril. Vstúpila do nej ako milujúca a chápaná osoba.

- Tu ste?! Jaj, už ste mi chýbali. Ledva som bez vás prežila prázdniny.

Triedou sa zavlnil smiech.

- Aj vy ste nám chýbali, pani učiteľka.

- Skôr ako začneme, niekoho vám predstavím. Pani asistentku. Bude tu s nami na hodinách matematiky a pomáhať s matematikou, ale aj s inými predmetmi.

Deti na mňa skúmavo civeli. Vzápätí mi Sofia predstavila všetkých žiakov. O každom povedala niečo pekné.

- A môžeme prejsť k matematike. Tento rok začneme sčítaním a odčítaním prirodzených čísel.

Príklady na tabuli len tak fičali a Sofia okrem počítania stíhala deti aj rozosmievať. Striedala riešenie úloh s uvoľnením. Uvedomila som si, aké drsné hodiny matematiky som mala ja ako dieťa.

Na druhý deň som sa chystala na hodinu matematiky k malým piatakom. V zborovni som si zobrala svoje veci a malú tenisovú loptičku. Cestou som sa zastavila u Sofii v kabinete.

- Ahoj, Sofia, ak dovolíš, pôjdem na hodinu troška skôr. Dáš mi nejakých päť minút?

Sofia sa na mňa usmiala a povedala: - Pokojne choď. Nájdi si k nim cestu.

Otočila som sa a odišla do piatackej triedy. Žiaci asi nepočuli, že už zvonilo. Postávali pri laviciach a vôbec ich netrápilo, že je už hodina. Vrieskali ako paviány. Od dverí som podišla ku katedre.

- Dobré ráno! - povedala som rázne s mierne zvýšeným hlasom. V duchu som sa celá chvela. Deti stíchli a posadali si na svoje miesta.

- Som pedagogická asistentka a budeme sa stretávať na niektorých hodinách. Budeme spolu pracovať, učiť sa.

Deti vypliešali na mňa oči a ja som si uvedomila, že v duchu riešia, že som iná, Rómka. V zadnej lavici sedel malý chlapec. Bol buclatejší a oči mal tesne pri sebe. Výraz jeho tváre hovoril, že mnou veľmi pohrda.

- A počítat' viete? - vyšlo z neho. V ušiach mi zaznel posmievačný smiech.

- Viem počítat' do desať a zatiaľ som sa nestratila. A ty sa vieš slušne správať? - vrátila som mu to. Chlapec očervenel ako paradajka a sklonil hlavu. Spolužiaci sa usmievali popod fúzy.

- Kým príde pani učiteľka, zahráme sa. Chcete?

Deti nadšene prikývli. Hádzala som im tenisovú loptičku s príkladom a ich úlohou bolo hodiť mi ju späť aj s výsledkom. Prebudila som v nich súťaživosť. Po chvíli vošla do triedy Sofia. Spokojne na mňa žmurkla a riekla:

- Vidím, že ste sa rozcvičili, môžeme pokračovať. Otvorte si zbierku úloh a do zošitov si napíšete dnešný dátum.

Šum učebníc a zošitov ma odtlačil k zadným laviciam, kde sedeli prevažne rómske deti, ktoré mali pred sebou iba zbierky úloh z matematiky. Chýbali im zošity aj perá. Podišla som k Sofii a šepala jej, že hneď prídem. Zišla som do zborovne a zo svojho stolíka som vybrala niekoľko zošitov a pier. Vrátila som sa späť.

- Nech sa páči, napíšete si na zošity mená a počítajte.

Deti na mňa prekvapene pozreli a v ich očiach som uvidela vďaku. Celú hodinu som sústredila pozornosť na ne. Prvý problém, ktorý som si u nich uvedomila, bol s uchopením pera. Držali ho křčovito a čísla nepísali, ale škrabali, vyrývali do papiera. Pri počítaní násobilky používali prsty, a keby mohli, zapojili by aj prsty na nohách. Na konci hodiny som sa k nim naklonila a šepala: - Koľko máte dnes vyučovacích hodín?

Začali počítať na prstoch.

- ... ta... asi šesť. Prečo?

- Pozývam vás na čaj, - žmurkla som. - Stretneme sa v triede po vyučovaní.

Nedôverčivo na mňa pozerali a rozpačito si súchali dlane o stehná.

- Akože po škole?

- Nie, akože piť čaj.

- A čo budeme robiť? - spýtal sa zavalitý chlapec s očami blízko seba.

- Nechaj sa prekvapiť, - pohladkala som ho po líci a odišla z triedy.

Koniec vyučovania, koniec šiestej hodiny. Mala som dozor na hornej chodbe.

- Dobrý deň, tak my sme už tu, - hlásili sa dvaja piatáci.

- Fajn. Boli ste aj na obede?

Zavrteli hlavami.

- Chlapci, treba si dobiť baterky, lebo sivé bunky nebudú mať dosť energie. Počkám vás v triede.

Chalani sa na seba pozreli, zachichotali sa a bežali do jedálne. Ja som si zatiaľ nachystala veci na popoludňajší čaj. Z domu som si doniesla zopár hrnčiekov, ovocný čaj, cukor a sušienky. Varnú kanvicu som si požičala zo zborovne. Keď bolo v triede všetko pripravené, vyšla som na chodbu. Zívala prázdnotou. Niektorí žiaci boli ešte na ihrisku, iní už poodchádzali domov. Všade navôkol sa rozliehalo ticho. Zaujal ma šuchot papúč po schodoch. Moji dvaja nezbedníci sa vracali zo školskej jedálne. Rozprávali sa po cigánsky.

- Čo myslíš, je Cigánka ako my?

- Nie je Cigánka. To skôr Vrlíková je Cigánka.

- Vrlíková asi je, lebo nosí zlato a vždy je namaľovaná.

- Hej, máš pravdu. Asistentka zlato nenesí, ale má zlatú obrúčku. A ani hlas nemá cigánsky. Rozpráva ako gadžovka.

Opretá o zábradlie som si nechtiac vypočula ich nevinný detský rozhovor. Keď ma zbadali, zarazili sa. Vo svojom vnútri ustráchanie riešili, či som ich nepočula.

Drgali do seba a bez slova vošli do triedy. Tam im odľahlo.

- Nežartovali ste. Naozaj si s nami len vypijete čaj! - zvolal jeden z nich. Chlapci si posadali a ja som im naliala čaj.

- Cukor si dajte podľa chuti a ponúknite sa aj sušienkami. - Sadla som si oproti nim na stoličku a vzala si hrnček s kávou.

- Ako sa voláte, chlapci?

- Ja som Ivan a toto je Štefan. A vy ste Cigánka? - zaútočil Ivan priamou otázkou. Usmievala som sa, lebo ich zvedavosť narastala.

- A podľa vás som?

Pokrútili hlavami.

- Prečo si to myslíte?

- Lebo ste iná, - odpovedal Ivan.

- Ste síce tmavá ako my, - pokračoval Štefan, - ale ne-správate sa ako Cigánka.

- Nie ste namaľovaná! - vyhrkol zo seba argument Ivan a hanblivo si poškrabal ucho.

- A nenosíte zlato. Aj hlas máte iný.

- Chlapci, byť Rómkou neznamená pútať na seba pozornosť, a to, že nenosím zlato a nemaľujem sa, neznamená, že nie som Rómka.

- Tak ste Cigánka?! - vyletelo z chlapcov jednohlasne.

- Áno, som, - uistila som ich, oprela sa o operadlo stoličky a vychutnávala si prekvapenie detí.

- Fíha, padnem na zadok. Keď to poviem doma, nebudú mi veriť, - s nadšením predniesol Ivan.

- A budete nám pomáhať s učením?

- Budem, len vy musíte tiež chcieť.

- My budeme chcieť, - odvetil Štefan aj za Ivana a v očiach som mu uvidela blysnúť iskričky.

- Aj sa s nami zahráte?

- Zahrám, ak budete dobrí.

- To je skvelé, - tešil sa Ivan.

- A viete aj kričať?

Pri tejto otázke som sa nezdržala smiechu. Chlapci na seba nechápavo pozerali. Zbadala som ich rozpačitosť.

- Chlapci moji, viem kričať, a ako, ale robím to nerada. Radšej mám veselé deti, ktoré sa vedia tešiť aj z maličkostí.

- A keď dopijeme čaj, zahráme sa?

- Môžeme, nemám s tým problém, ale najprv by som rada...

- ... jaj, domáce úlohy, - dokončili chlapci vetu za mňa, ale vôbec sa netvárili, že by im to prekážalo. Pustili sme sa do úloh.

- Chlapci, pamätajte si, že pekne upravený zošit môže byť zrkadlom vašej duše. Chalani sa ponorili do písania domácich úloh. Snažili sa písať najkrajšie, ako vedeli, aj keď to trvalo dvakrát dlhšie. Hodinu nakoniec zavřil Ivan hrdou vetou: - Prvýkrát v živote mám napísanú domácu úlohu.

- To ma nesmierne teší.

- A teraz si môžeme zahrať futbal?

Prikývla som.

- A dáte nám loptu zo zborovne? Lebo my nemáme...

- Dám a pôjdem s vami.

- Budete hrať aj vy? - vyvalil oči Ivan.

- Nooo, sem-tam si kopnem aj ja, - odvetila som s úsmevom. Chlapci sa rozbehli do šatne prezúť a ja som sa vybrala do zborovne po loptu.

Keď som s ňou vyšla na školský dvor, namiesto dvoch chlapcov ma ich tam čakalo päť.

- Môžeme si s vami zahrať aj my? Stáli predom mnou chlapci, ktorí mohli byť aj o tri roky starší od mojich dvoch loptošov. Pôsobili arogantne a drzo.

- Nemám nič proti, ale do ktorej triedy chodíte? Ešte som vás tu nestretla.

- Chodíme do špeciálnej triedy. Našou triednou je pani učiteľka Vrlíková.

- Tak hráme my traja, - ukázala som na svojich piatokov, - a vy traja.

Všetci súhlasili.

- No nebudeme hrať na ihrisku, lebo je dosť veľké a nás je málo. Nabehali by sme sa. A, navyše, teraz tam praží oskar.

- Chi-chi, že oskar... umriem od smiechu.

- Ivanko, myslím tým slniečko.

- Viem, pani asistentka... chi-chi.

- Tak kde budeme hrať? - ozvali sa špecialisti.

- Pred školskou jedálňou je chládok, rovina a dosť

veľká plocha.

Špecialisti len pozerali. Stáli bez pohnutia.

- Bojíte sa, chlapci, že vás napráskame?

- Hm? Ha, to sa nestane. Žiadna učiteľka ešte s nami nehrala futbal, takže ani nevyhráte.

Všetci sme sa rozbehli k jedálni. Bránky sme si postavili z kameňov. Hra sa mohla začať. V prvých minútach sme schytali tri góly. Špecialisti viedli tri nula a boli na koni. V mojom vnútri ožilo moje detské ja, ktoré naháňalo loptu a chodilo domov s modrinami na nohách.

- Ivko, Štefan, poďte sem. Budeme sa v bráne striedať a presnejšie prihrávať.

- Pani asistentka, to nedáme. Oni sú najlepší v celej škole.

- Ivko, poslúchni ma a hraj, ako som povedala.

- Dobre, pani asistentka.

- Pani asistentka, nechcete to vzdať? - ozval sa Edo zo špeciálky.

- Edko, ešte takú nehrali, aby som sa ja vzdala, - odve-tila som s úsmevom. Do našej brány sa postavil Ivko. Ja so Štefanom sme vyrazili do útoku. Edo sa snažil obrať ma o loptu, počítal s tým, že jediné, čo ovládam, je kopnúť špicák. Špicom botasky som si prehodila loptu na stehno, odkiaľ sa odrazila nad moju hlavu, a hlavičkou som ju posunula k Štefanovi. Štefan pekne obišiel Jana a šupol loptu Martinovi do brány. Dostal jasličky.

- Góóó! - zakričal Ivan.

- Náhoda, - skonštatoval Edo. - Hrajme ďalej.

Pokračovali sme v hre, ktorá sa vyvíjala v náš prospech. Vyhrali sme šesť k piatim. Moji dvaja čajoví spoločníci sršali šťastím.

- Ako to, že viete tak dobre hrať? - spýtal sa Martin.

- Chlapci, každý dospelý bol raz dieťaťom.

- To hej, ale už na to zabudli, - riekli chlapci.

- Musím uznať, že ste dobrá.

- Edo, bola to len náhoda. Nič viac ani menej.

- A zahráte si s nami aj zajtra?

- Uvidím, chlapci, ak mi zvýši čas. Ak rýchlo napíšeme s Ivom a so Štefanom úlohy...

- A môžeme s vami písať aj my? - opýtal sa Edko. Prikývla som. Unavená a smädná ako ľava som sa pobrala do zborovne.

Tam na mňa zaútočili spomienky. V hlave mi ako v ozvene hučal nenávistný krik mojej triednej: - Nebehaj po tej chodbe! Nepočuješ!?! Nepraj si ma, keď sa mi dostaneš do rúk, ty jedna špinavá Cigánka!

Moja myseľ z nevysvetliteľných dôvodov vytiahla z najhlbšej zásuvky zaprášenej dávnou minulosťou tie najboľavejšie spomienky. A mnou prenikla horká chuť detstva. Za ruku ma chytilo moje detské ja, strapaté a so spotenými vláskami. Kým mne sa zarosili oči spomienkami a kĺzali sa ako slzy po mojich líkach, moje detské ja sa usmievalo, upieralo na mňa nezbedné očká, akoby mi hovorilo: - Som tu, aby si nezabudla... Nezabudni, prosím. Nezabudni na chvíle, keď si sama sedávala

v poslednej lavici a bola si jedinou Rómkou v triede. Nezabudni, ako veľmi si chcela mať kamarátov a kamarátky a bola si sama ako prst, pretože aj keď si sa dobre učila, stále mala dobrú náladu, milovala šport a bola si čisto oblečená, pre tvojich spolužiakov si vždy bola iba špinavá Cigánka, ktorá smrdí. Nezabudni, ako si sa s ranou v srdci utiahla do kúta, do poslednej lavice, ktorú tvoji spolužiaci posmešne volali somárska. Nezabudni, ako si tam ticho sedela a pozorovala dianie okolo ako štvané zviera zo svojej nory, pripravené pri akomkoľvek náznaku nevraživosti zúfalo zaútočiť. Nezabudni, ako veľmi si túžila po pohladení a pochopení, povzbudení pedagógov, ako si dennodenne snívala o tom, aby ťa motivovali. Pozri sa okolo seba: ani dnes to nie je iné. Aj dnes sú deti, ktorých detské duše trpia a volajú o pomoc. Nepochopené, zlomené, pošliapané a dotrhané detské duše, ktoré trpia nepochopením rodičov aj pedagógov. Nebuď taká. Si moderná učiteľka, ktorá chápe, vníma, žije, učí a kreuje výchovu a vzdelávanie rýchlosťou blesku. Vieš, že pred tebou sa rozplýva jemná detská duša plná neustále sa meniacich a nezrelých citov, ktorá je v rozpuku a horí a zároveň sa trasie. Nezabudni, že detská duša je plná života a že hnev, krik a nepochopenie v nej zadusia plamienok detskej radosti. Nesmieš byť predátorom na detskej pôde, ale búťľavou vrbou, oporným múrom. Nezabudni byť milujúcim priateľom, ktorý nikdy nevyzradí tajomstvá, ale vie byť zároveň kritickým radcom. Nezabudni jednou rukou pohladať a druhou postrčiť dopredu. Nezabudni sa